

[ד] ישנן שתי תמונות. מצבת הרמ"א לפני השואה. ניתן לראות את המצבה הלבנה ליד העץ. לעץ אין ענפים שיכולים לכסות אותה. תמונה שנייה של המצבה ערופת ראשה במלחמה או ממש בסיומה.

[יג]

הרב ב. י. ד. = גלילון רס"א (מי יודע אות ד') שמעתי מר' ח.מ.נ. נ"י נכד **רבי שמעלקא הענענבערג** ע"ה מקרשאנוב שהי' "היו בחור" אצל **הרה"ק מצאנו** (מוזכר גם במפקד העיר צאנו משנת תר"ל בבית הדברי חיים, מובא בגלילון בוני צאנו מהאי שתא עמ' עו-עז), על קברו של **הרה"ק מזשילין** בקראקא, שכשנסע פעם ר"ש לצאנו מקרשאנוב (ששם הי' גר הרה"ק מזשילין), ביקש ממנו להזכירו אצל **הרה"ק מצאנו** שיוכל להדפיס ספרו של זקנו **רבי משולם איגרא** ז"ל, כדי שלא יצטרך לבוא בגלגול עוד הפעם! ולמעשה הדפיסו בחייו בשנת תרל"ג. (מוזכר גם במאורי גליציה).

[יד]

הרב יעקב זכריה קלויזנר, ציריך = בגלילון רסב (תגובות) אות ה סק"ב) תמה בצדק בסידור **רבנו הזקן** בענין הנקודה גבי "**בכל עידן ועידן שב' בריך שמיא**", אם צריך להיות לפניו או לאחריו. "**אבל בסידור הרב של זמנינו** הנקודה המפסקת היא... לפני תיבות בכל עידן ועידן. ובפי' **מתוק מדבש על הזוהר פירש כמו בסידור של זמנינו**. ונראה בעליל שזו טעות המדפיס שהניח את הנקודה המפסקת שלא במקומה, וחבל שנעתק טעות זו בפי' **מתוק מדבש על שם הרב ז"ל**".

הנה כבר עמד על זה אאמו"ר **הגרי"ד** שליט"א לפני שנים רבות (ובכמה מקומות), ובעיקר במאמרו הארוך והמקיף **ב'כפר חב"ד** (גלילון 1614), שהביא דפוסים נוספים של הסידור שהנקודה **צ"ל לאחריו**, ומסיק גם וז"ל: "ולפ"ז ליתא מה שכתבו בפירוש **'מתוק מדבש' על הזהר** ויקהל (ר, א) בכרך ח (עמ' שיז): "**בכל עדן ועדן לא על אנש רחיצנא** (סידור הרב)", וזה טעות כי לפי האמות גם לדעת **רבנו הזקן** תיבות **'בכל עדן ועדן' נמשכים למעלה**".

[טו]

הרב שמואל צבי שפיטצער = בגלילון רסב (מי יודע אות ד) בענין הוצאה והכנסה של ס"ת, ע"ש. יש לציין למשי"כ **בס' החיים להגר"ח פלאגי** (סימן א' אות ה') שמתרעם על הנוהגין לעשות רק פתיחת ההיכל בחודש ה'ט' לעיבורה ומניחין ההיכל פתוח, וכשחוזרין הס"ת נמנעים מלסגור, שאין טעם בזה, רק כיון שהתחלי במצוה צריך שיגמור שזהו כבוד הס"ת.

[טז]

הרב בן ציון גרינפעלד ברוקלין = [א] בגלילון רס"א (תגובות אות י" סק"ב, ובגלילון רס"ב תגובות אות ח) בענין חודש "אייר" שהוא ר"ת אני י' רופאך", ובענין אם כותבים ביו"ד אחת או עם שתיים - הנה כתב בספה"ק "**חמרא טבא**" **להרה"ק מבארניב** זי"ע (לר"ח אייר) וז"ל: אין מגרשין בחודש אייר מפני ספק כתיבת תבת אייר (שו"ע אהע"ז סי' קכ"ו סכ"ג - עיי"ש), ויש לרמוז בדרך צחות, כי חכז"ל דרשו (שבת קנב.) כי הוא אמר ויהי (תהלים לג, ט) זו אשה, והס"ת של כ"י הוא אמר ויהי הוא אייר, ויען כי בו דרשו שזו אשה, נתהווה הסיבה שלא יהי' מגרשין בחודש הזה שבו נרמז זיווגו של אדם כמבואר, עכ"ל.

הנה רמז הנ"ל הוא בתיבת אייר עם ב' יודי"ן, ואוי"ל עוד בעהשי"ת עד"ז, לפי הר"ת אייר ביו"ד אחת איני י' רופאך כנ"ל, לפי משחז"ל (גיטין צ:.) דאמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות, והנה מצינו לשון "רפואה" אצל מזבח, וכמ"ש במלכים (א' יח, ט) ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי ויגשו כל העם אליו וירפא את מזבח ה' ההרוס, ולפ"ז שפיר נרמז גם בתיבת אייר עם י' אחת זיווגו של אדם, ושדין גרמא שלא יהי' מגרשין בחודש הזה, והבן.

נחלתנו' - רסג/ז

פרשיות היה לסיים בברכה ג' ונעריצך קדוש וכו' כבנוסח ספרד (לכאורה צ"ל אשכנז), וכפי הבנתי כיוון לומר כיון דהפיוטים הם מארץ ישראל ונוסח אשכנז הוא דומה להם ולכן בודאי סיימו ונעריצך קדוש, אולם אינו מוכרח כי הפיוטים לא צריכים להיות דומה לעיקרי הברכות, וכמו שמסיים בברכה האמצעית ענגנו בנופש וכדומה.

[ב] שם (ס"ק ד') ובענין הגירסא וקונה הכל בו' ואילו בליל שבת אומרים קונה שמים וארץ, יש לומר כי שם אומרים כלשון המקרא אולם המוסיפים תיבת "ברחמי" בטלה לשון הפסוק, ואם אומרים כי מקודם סיימו ברכת אבות בקונה הכל א"כ ניחא למה הוא בו' כי בלשון הקודש דבר המסיים הוא בו', ומה שהוסיפו אח"כ וזכר חסדי וכו' כיון שהוא כלשון חכמים לכן כולם הם עם ו' החיבור.

[ג] גלילון רס"ב (מי יודע אות ד'), בהגהות מנהגים לחול מובא דיש הנוהגים למכור ההוצאה והכנסה בפני עצמן, ומ"מ כהיום המנהג להקפיד בזה שיהיה לאדם אחד, וכמו במילה המכניס והמוציא (קוואטער), ויש להעיר עוד כי מבואר באו"ז שהש"ץ לא יוציא הס"ת משום ברוב עם שיהיה הבאת ס"ת ע"י כמה אנשים וכמו שהיתה ביה"כ במקדש (ובסקוירא מקפידים שרק הש"ץ יוציא), ושמעתי טעם אחר לדבר שיהיה דוגמת סרסור עיין ש"ע סימן קמ"א (ס"ד ומ"ב שם).

[יב]

הרב שחר רחמני = בגלילון רסב (מי יודע אות ו) בקשר למובא על ענין **מצבת הרמ"א**. [א] הסיפור שסופר הוא אגדה ואינו נכון כלל. [ב] **הרמ"א** לא כתב ספר שו"ע או אחר וגנז אותו. זו טעות נפוצה. הסיפור הוא ביחס לחיבור **דרכי משה** ולא לשו"ע!. **הרמ"א** עצמו כתב בהקדמתו **לדרכי משה** שכאשר הגיע להלכות חלה בביאורו על **הטור** הגיע הספר **'בית יוסף'** וחשב שיגע לריק, ואחר שראה שהביא גדולים **שהבית יוסף** לא ראה, וכן שפסק על פי שלושת הראשונים, אף **שהרמ"א** מביא שבשני מקומות חרג מהכלל ועוד, מחליט **הרמ"א** לכתוב את **דרכי משה הקצר**, להביא בראש את דברי ב"י בתמצית ולהעיר ולהוסיף עליו.

[ב] ישנו נוסח של סיפור אחר שהוא כנראה אמיתי ביחס לאי פגיעת הפולני בקבר. כיצד ניצל קברו של **הרמ"א** מחורבן בימי המלחמה

סיפר הגה"צ **רבי אלחנן היילפרין** זצ"ל, מעשה שאירע עם יהודי בשם **רבי יצחק קלינברג**, שהתגורר בעיר קראקא לפני השואה, ובפרוץ המלחמה הסתתר בעיר תחת זהות בדויה של גוי כדי להציל את נפשו.

הדירה בה התגורר אותו יהודי, במסווה של גוי כאמור, הייתה בבנין דירות משותף שבו היו גם כן משרדי המשטרה. פעם בבוקר השכם פגש בו אחד הפקידים, ושאל אותו שמא ידוע לו על רב יהודי בשם "**ראבינער מאזעס איסרלס**" - **רבי משה איסרלס, הרמ"א** זי"ע.

רבי יצחק כמובן עשה עצמו כמי שאינו יודע מאומה, והבטיח לאותו פקיד כי ינסה לברר את העניין. ואכן לאחר זמן חזר אליו וסיפר לו מי היה אותו רב, כפי שהעלה בבירוריו (כביכול). ואז שאל את הפקיד מדוע ביקש לדעת זאת.

השיבו הפקיד: אחרי שרוקנו את קראקא מתושביה היהודיים, ניגשו גם להחריב את בתי הקברות היהודיים שבה. כבר החלו בחורבן בית החיים הישן [שבו נגנזו גאוני עולם - **הרמ"א, התו"ש, הב"ח, המג"ע, הר"ר העשיל ועוד ועוד**, זי"ע], והנה חלם מפקד המשטרה, שאמו מגיעה אליו ומזהירה אותו לבל יגע בקברו של **'ראבינער מאזעס איסרלס'**. ולכן ביקש לברר מי הוא. ואכן פחד לנגוע בקבר, שנשאר עד היום מוקף בגדר ברזל כמקדם.

[ג] המצבה נפגעה כנראה ע"י גרמנים או פולני אחר שלא פחד. יש הוכחה לכך בתמונה. כך שהסיפור על העץ שהגן בענפיו על הקבר לא היה ולא נברא.